

SŁOWO WSTĘPNE

Szanowni Państwo,

oddajemy w Wasze ręce publikację, w której przedstawione zostały narzędzia i techniki stosowane przez Biuro i zespół doradców Związku Miast Polskich do diagnozowania i planowania rozwoju lokalnego i ponadlokalnego. Doświadczenia te gromadziliśmy od dawna, ale w ostatnich latach podsumowaliśmy je i wykorzystaliśmy, realizując we współpracy i z inicjatywy Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej duże programy pomocy doradczej dla miast średnich tracących swoje funkcje społeczno-gospodarcze (program Rozwój lokalny ze środków MF EOG) oraz dla gmin z obszarów zagrożonych procesami marginalizacji (projekt pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego, ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna).

Szczególną rolę w tym procesie odgrywa Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL), prowadzony przez Związek Miast Polskich, oparty na wcześniejszych doświadczeniach Związku z okresu budowania Systemu Analiz Samorządowych (1997–2017), a rozwinięty do obecnej formy w latach 2018–2022, przy wsparciu Departamentu Programów Pomocowych MF i PR i środków POPT i MF EOG. Monitor Rozwoju Lokalnego to unikalny w skali kraju portal gromadzący dane pochodzące ze statystyki publicznej i krajowych rejestrów administracyjnych, przygotowane dla gmin lub partnerstw terytorialnych gmin. Wszystkie informacje oraz proste formy analiz są publicznie i bezpłatnie dostępne na stronie <https://monitorrozwoju.pl>. Na ich podstawie można dokonać analizy procesów rozwojowych zachodzących na przestrzeni kolejnych lat w wybranych gminach lub tworzyć zestawienia, biorąc pod uwagę grupy skupiające podobne jednostki samorządu terytorialnego. MRL może także służyć do analizy stanu spójności procesów rozwojowych w gminach tworzących partnerstwa terytorialne, zwłaszcza obejmujących miejskie obszary funkcjonalne. Dzięki temu jest szczególnie użyteczny w aktualizacji strategii rozwoju gmin i powiatów oraz w budowie strategii ponadlokalnych i monitorowaniu efektów ich realizacji.

Wokół tego centralnego narzędzia budujemy cały zestaw uzupełniających narzędzi i procedur służących diagnozowaniu i planowaniu lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego, a także wzmocnieniu rozwoju instytucjonalnego jednostek samorządu terytorialnego, gdyż bez tego żaden program rozwojowy nie będzie mógł być z powodzeniem zrealizowany. Narzędzia te jednak nie mogłyby zostać skutecznie użyte, gdyby nie zespół złożony z doświadczonych konsultantów i samorządowców, autorów kolejnych tekstów niniejszej publikacji.

Szczególnym celem tego opracowania, które ukazuje się jako 38 tom czasopisma naukowego „Europa Regionum”, wydawanego przez Uniwersytet Szczeciński, jest nawiązanie dialogu ze środowiskami naukowymi, które z jednej strony angażują się w działania doradcze dla miast i gmin, a z drugiej oceniają procesy rozwojowe i wspierają budowanie polityk publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. W publikacji tej pragniemy zaprezentować dostępne narzędzia i metody i zachęcić do ich powszechnego stosowania wszystkie miasta i gminy w kraju, a także udostępnić środowiskom naukowym naszą praktyczną refleksję wynikającą ze stosowania tych narzędzi.

Promocja narzędzi i metod zintegrowanego zarządzania rozwojem w jednostkach samorządu terytorialnego – w tym w środowisku naukowym, które może je stosować w swojej pracy naukowej i wdrożeniowej, to jedno z zadań projektu predefiniowanego w ramach programu Rozwój lokalny.

W tomie tym omówiono prace prowadzone w latach 2019–2021, pragniemy by ich efekty wykorzystywano w praktyce oraz poddano ocenie. Epidemia COVID-19, kryzys energetyczny oraz wojna w sąsiedniej Ukrainie powodują, że planowanie rozwoju w perspektywie średnioterminowej staje się coraz trudniejsze. Nie możemy jednak z niego rezygnować, należy uelastyczyć działania i tym bardziej opierać je na okresowym monitorowaniu i diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej, a także na włączaniu mieszkańców i interesariuszy instytucjonalnych w proces współzrzedzenia w społecznościach lokalnych i ponadlokalnych – zarówno na etapie planowania, jak i realizacji programów rozwojowych.

Dziękuję wszystkim Autorom oraz recenzentom wydawniczym niniejszej publikacji: prof. dr. hab. inż. Aleksandrowi Noworólowi z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie oraz prof. dr. hab. Przemysławowi Śleszyńskiemu z Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Polskiej Akademii Nauk. Podziękowania kieruję także do redaktorów naukowych tomu: dr. hab. prof. US Ireneusza Jaźwińskiego, dr. Tomasza Potkańskiego, dr. Tomasza Śmietanki oraz do redaktora tematycznego, dr. Jarosława Górskiego.

Andrzej Porawski
dyrektor Biura Związku Miast Polskich